

Ks. JULES DIDIOT
DOKTOR TEOLOGII

PIERWIASTEK NADPRZYRODZONY

KRAKÓW 2024

www.ultramontes.pl

Słownik Apologetyczny Wiary Katolickiej

PIERWIASTEK NADPRZYRODZONY

Ks. JULES DIDOT

DOKTOR TEOLOGII

I. Pierwiastek nadprzyrodzony nie jest to samo co pierwiastek niematerialny, duchowy, aczkolwiek wielu pisarzy dzisiejszych, nawet między katolikami, biorą go za jedno z powyższymi pierwiastkami. – Nadprzyrodzony ten pierwiastek w ogólności jest to, co jest ponad naturą materialną lub niematerialną, fizyczną i zmysłową lub umysłową.

Ale ponieważ ta wyższość bytu i doskonałości może podnieść przedmiot, któremu będzie przysędzona, bądź do rzędu istot wyższych, ale jeszcze skończonych i w rodzaju swym naturalnych, bądź też nawet ponad wszelką kategorię istot skończoną i naturalną, przeto wynika z tego, że są dwa rodzaje pierwiastka nadprzyrodzonego.

1-o Jest pierwiastek nadprzyrodzony względny, polegający na przykład na doskonałości udzielonej człowiekowi, albo też na cudownym przywróceniu władzy przyrodzonej, uszkodzonej przez chorobę: i to właściwie nazywa się pierwiastkiem *poza naturalnym* (*praeternaturale*).

2-o Jest dalej pierwiastek nadprzyrodzony bezwzględny, czyli nadprzyrodzony w ścisłym znaczeniu wyrazu, zasadzający się na udzieleniu jakiemś stworzeniu doskonałości, wyższej ponad wszelką istotę skończoną, rzeczywistą, lub nawet możliwą, i którą to doskonałość zwać by można doskonałością specjalnie boską, gdyby nie istniała w stanie skończonym w stworzeniu, które się stało jej uczestnikiem. Tak np. bezpośrednie czyli intuitywne widzenie Boga, wyłącznie i ściśle boskie, bywa przecież w sposób ograniczony udzielane anielskim i ludzkim duchom, które, naturalnie, jakkolwiek byłyby doskonałe w istocie swojej i w czynach, jakkolwiek bogate w pragnienia i zasługi, widzenia tego przecież osiągnąć by nie mogły ani same przez się, ani nawet przy pomocy jakiego bądź innego czysto naturalnego stworzenia.

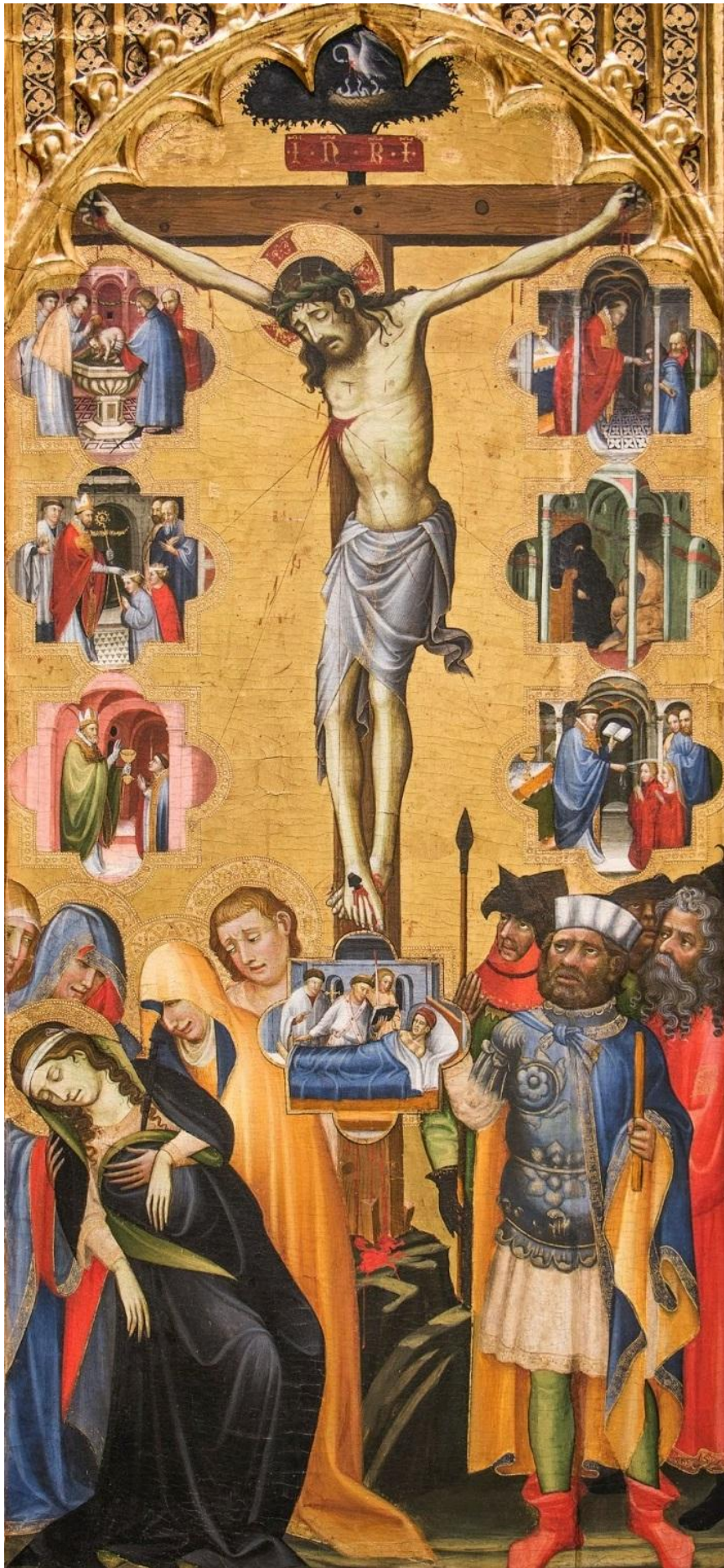

Ten więc właściwie zwany pierwiastek nadprzyrodzony, o którym wyłącznie mówić tu będziemy, jest czymś innym, aniżeli pierwiastek nadzwyczajny i cudowny. Jest to doskonałość przypadkowa, tak wniosła, że naturę anielską czy ludzką, której zostaje udzielona, czyni uczestniczką natury boskiej, *consors divinae naturae*, nie czyniąc wszakże ze stworzenia boga, ani z Boga – stworzenia; gdyż to uczestnictwo, to *consortium*, jest tylko analogiczne, dzieje się przez naśladownictwo, przez uprzytomnienie, przez usynowienie, ale nigdy przez utożsamienie lub synostwo naturalne.

W dwóch stopniach i pod dwiema postaciami udzielany bywa pierwiastek nadprzyrodzony aniołowi lub człowiekowi. 1-o w stopniu i pod postacią chwały, w niebie i przez całą wieczność, 2-o w stopniu i w postaci łaski, tu na ziemi i w czasie. Łaska wiedzie do chwały, a chwała nie może być otrzymana bez łaski.

Sama nawet łaska bywa nam udzielana dwoma różnymi sposobami: 1-o często bywa ona tylko prostą pomocą przemijającą, jest to łaska aktualna, która oświeca nasz umysł, pobudza wolę, rany moralne leczy, i uzdolnia władze nasze do czynów nadprzyrodzonych i do posiłkowania się w tym celu łaskami drugiej kategorii, a mianowicie: 2-o Łaska bywa nam udzielana także jako nawyknienie święte, czyli przymiot stały, jest to łaska habitualna, która w nas pełni funkcje nadprzyrodzonego pierwiastka życiowego (łaska uświęcająca), funkcje władz nadprzyrodzonych (cnoty teologiczne i moralne), funkcje nadprzyrodzonych uzdolnień lub skłonności (dary Ducha Świętego); funkcje znaków nadprzyrodzonych (znaków Sakramentalnych); na koniec funkcje nadzwyczajnych mocy nadprzyrodzonych (moc czynienia cudów, duch proroczy itd.).

W życiu Nowego Testamentu, obdarza Bóg łaską swoją, bądź bezpośrednio, jak to było w Starym Testamencie i w porządku anielskim; bądź też pośrednio, za pośrednictwem Sakramentów świętych, które są prawdziwie sprawczymi przyczynami łaski. – Łaska może być otrzymana także przez pośrednictwo modlitwy, czci Bożej zewnętrznej, dobrych uczynków, które skłaniają Boga do udzielania nam takowej. Z łaską Boską możemy pozyskiwać zasługi nadprzyrodzone, więcej lub mniej działające na Serce Boże. – Ogół zaś tych wszystkich pierwiastków łaski i chwały stanowi porządek nadprzyrodzony.

II. Istnienie i darmowość (*gratuitas*) porządku nadprzyrodzonego są dwoma punktami, na których najczęściej i najsilniej zwalczana była nauka, którąśmy powyżej wyłożyli. Toteż nie będzie bez korzyści wskazać pokrótce dowody obu prawd powyższych.

1-o Co do istnienia porządku nadprzyrodzonego, *a)* mamy objawione, że intuicywne Boga poznanie jest nam przyrzeczone w niebie, a jednak rzecz pewna, że ono jest nam naturalną drogą niemożliwe; jest ono przeto nadprzyrodzone, jak nadprzyrodzonymi są środki, które nas do tego poznania prowadzą; *b)* objawione mamy także, iż bez pomocy Bożej nie możemy naszego zbawienia rozpocząć, ani go dokonać, nie stawszy się uprzednio usynowionymi dziećmi Bożymi; tymczasem, pomoc ta i to synostwo adoptowane są przecież udzielonymi przez Boga, a tym samym są w nas nadprzyrodzonymi.

2-o Odnośnie zaś do darmowości pierwiastka nadprzyrodzonego, to wynika ona *a)* z powyżej przytoczonych dowodów; *b)* z dowodów objawienia, odnoszących się do: α) grzechu pierworodnego, który nas tego pierwiastka pozbawił, nie niszcząc wszakże natury naszej, β) do odkupienia, bez którego odzyskanie łaski i chwały było nam bezwzględnie niemożliwe, γ) do konieczności modlitwy i Sakramentów świętych celem pozyskania takowych, δ) odnoszących się do niepewności, w jakiej się znajdujemy, ostatecznej naszej wytrwałości i wiecznego naszego przeznaczenia etc.

(Teksty Pisma św. i Tradycji, dotyczące dwóch wzmiankowanych punktów o istnieniu i darmowości porządku nadprzyrodzonego, zob. u wszystkich teologów dogmatycznych, np. Hurter, *Theologiae dogmaticae compendium in usum studiosorum theologiae*, traktaty: *de Revelatione*, *de Gratia*, *de Novissimis*, itd. Zobacz również Dr. Denzinger'a *Enchiridion*, liczne określenia i potępienia, wydane ze strony Kościoła w przedmiocie łaski i chwały).

III. Teraz przejrzyć nam trzeba nie stare zarzuty Pelagiusza i Semipelagianów, nie Lutra, Kalwina, Bajusa i Janseniusza, lecz zarzuty, jakie stawia nowożytny racjonalizm przeciw ogólnej teorii o pierwiastku nadprzyrodzonym. Co się tyczy szczegółów, to są one mniej ważne i mówimy o nich w innych artykułach tego *Słownika*. Krytycyzm tedy, czyli racjonalizm dzisiejszy stawia nam przede wszystkim następujące zarzuty: 1-o Pierwiastek nadprzyrodzony jest niemożliwy. 2-o Jest on jedynie wytworem wyobraźni semickiej, indyjskiego panteizmu, germańskiego sentymentalizmu. 3-o Gdyby był możliwy, to jakimże sposobem rzeczywistość jego stwierdzić by można. 4-o A jeśli on jest wątpliwy, to po cóż się nim zajmować? 5-o Gdyby on nawet był pewny, to niechby się ci nim zajmowali, którzy by tego chcieli; inni zaś mogliby się obejść bez tego daru i poprzestać na swej naturze, która już dosyć jest bogata. 6-o Zresztą, jeśli już rzeczony pierwiastek istnieje, to nie trzeba mu nadawać tyle doniosłości i tajemniczości: dosyć jest potężna i wolna natura ludzka, by nawet bez Sakramentów Kościoła sama dosięgnąć kiedyś mogła wyżyn nadprzyrodzoności; wszak to tylko jeden z etapów postępu ludzkości.

IV. W odpowiedzi na to podajemy następujące uwagi:

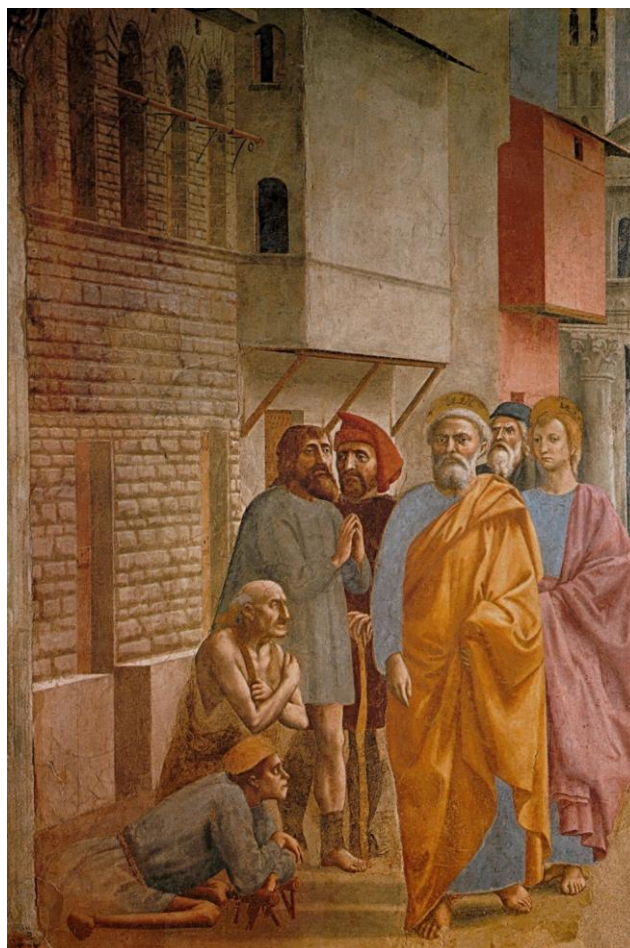
1-o Bynajmniej pierwiastek nadprzyrodzony nie jest niemożliwy, byleby tylko, jakśmy to poprzednio wyjaśnili, był należycie pojmowany. Boć przecież to rzecz możliwa, aby pomiędzy stworzeniem skończonym i Stwórcą nieskończonym istniały stosunki ściślejsze, podobieństwa doskonalsze, łączności zupełniejsze, aniżeli te, jakie wynikają z samego aktu twórczego. Możliwa to rzecz, aby Bóg bezpośrednio objawiał się rozumowi ludzkiemu i stawał się przedmiotem jego intuicji, aby Bóg oddawał się bezpośrednio ludzkiemu sercu i stawał się przedmiotem jego "pociechy". Możliwa rzecz dalej, aby nadprzyrodzone światło i pobudki podnosiły nas do czynów wyższych ponad naszą naturalną działalność. Możliwa rzecz, aby Bóg stał się człowiekiem i był szczytem i ogniskiem tego nowego porządku. Nadprzyrodzony zatem pierwiastek jest możliwy.

2-o Przyznajemy, że wytworzyła się nawet w naszych czasach pewna przesada, która z nadprzyrodzonej łaski i chwały wytworzyła nie wiem już jakie zlanie albo pomieszanie Boga z człowiekiem: dążność to pożałowania godna,

która prędzej lub później otworzyłaby wrota błędnemu mistycyzmowi, oraz niezdrowemu sentymentalizmowi nowożytnych panteistów i dawnych gnostyków. Ale ani Kościół ani zdrowa teologia do niczego podobnego nie upoważnia. Nawet na stopniu najwyższym porządku nadprzyrodzonego anioł i człowiek są nieskończenie mniejsi, aniżeli Bóg, i nieskończenie od Niego dalecy; nawet w Chrystusie Panu obie natury pozostają, ściśle rozróżnione w istocie swej i w swych czynnościach.

3-o Pierwiastek nadprzyrodzony, o którym tu mowa, nie jest żadnym faktem doświadczalnym. Poznaje się go tylko drogą objawienia Bożego: ale poznaje się go jasno i na pewno, a samo już objawienie staje się faktem, że tak powiem, doświadczalnym drogą cudów i prorocत्व, jakie mu towarzyszą.

4-o Chrystianizm, Kościół, są faktami nadprzyrodzonymi najzupełniej pewnymi: porządek zatem nadprzyrodzony żadną miarą wątpliwy nie jest, a rzeczone fakty dają możność mocnego przekonania się o tym.

5-o Wszyscy ludzie są obowiązani zajmować się pierwiastkiem nadprzyrodzonym teoretycznym, którym jest objawienie, – pierwiastkiem nadprzyrodzonym praktycznym, którym jest łaska, prowadząca do zbawienia

wiecznego, – pierwiastkiem nadprzyrodzonym historycznym, którym jest Chrystianizm i Kościół z Chrystusem Bogiem, co się stał człowiekiem. Są oni zaś do tego obowiązani dlatego, że Bóg tego wymaga, że chce On być nadprzyrodzonym sposobem poznawany, czczony, posiadany, pod karą wiecznego potępienia duszy. Któż Mu tego zaprzeczy, a nade wszystko kto Mu odbierze prawo, jakie miał i jakiego używał, by nas wynieść ponad naturę przez swą łaskę, w oczekiwaniu wyniesienia nas kiedyś przez chwałę? Bóg chciał, aby Jego dary były obowiązkowe, i one są takimi. Bez pierwiastka nadprzyrodzonego natura nasza nie jest tym, czym Bóg chce, aby była: nie dostaje nam tego, abyśmy byli Jego synami przybranymi i współdziedzicami Syna Jego przez naturę. Bóg nie dopuszcza, abyśmy Mu przez dobrowolną odmowę wyrządzali krzywdę i gardzili podobnymi bogactwami; nędzna to bardzo natura, co nie chce być tak udarowana.

6-o Błąd to wielki i nie do darowania wierzyć, że odrzucając dary nadprzyrodzone, zachowamy mimo to władzę nabycia ich własnymi siłami wtedy, gdy to za właściwe uznamy. Nie, pierwiastek nadprzyrodzony, łaska, chwała, wcale od nas nie zależą. Należą one do kategorii najzupełniej transcendentalnej, dokąd żadne stworzenie dotrzeć nie może, gdyż wszelki postęp, wszelki rozwój odbywa się zawsze w właściwej sferze istnienia i działalności tego bytu, który się rozwija i który postępuje. Na przekór panteizmowi, monizmowi, darwinizmowi, istnieją pewne granice i gatunkowe różnice, które Stwórca uczynił nieprzekraczalnymi, i których stworzenie nigdy nie przekroczy. Skoro człowiek nie może się wznieść do kategorii aniołów, to jakże wznie się on do kategorii ponad wszelką miarę podnioslejszej, do kategorii pierwiastka nadprzyrodzonego?

(Por. Schrader, *De triplici ordine*; Jovene, *De vita Deiformi*, autogr.; Jeanjacquot, *L'Église, société de l'ordre surnaturel*; Jules Didiot, *De l'essence de la grâce sanctifiante; De Deo operante ad extra*, autogr. itd.).

Ks. Jules Didiot, Doktor Teologii

Tł. i opr. Ks. S. G.

Słownik Apologetyczny Wiary Katolickiej podług D-ra Jana Jaugey'a, opracowany i wydany staraniem X. Wł. Szcześniaka, Mag. Teol. i grona współpracowników, T. II. Warszawa. W DRUKARNI ST. NIEMIERY, PLAC WARECKI N. 4. 1894, ss. 705-708. (Hasło: *Pierwiastek nadprzyrodzony*). (1)

(Pisownię i słownictwo nieznacznie uwspółcześniono; ilustracje od red. *Ultra montes*).

Przypisy:

(1) Por. 1) [Uchwały i wyroki Świętego Soboru Watykańskiego za Piusa IX 1869-1870 zebranego krótko wyjaśnione, wraz z obszernym a prostym wykładem artykułu Wiary "O nieomylnym nauczycielstwie Rzymskiego Papieża"](#) przez X. Dra Józefa Krukowskiego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego.

2) Ks. dr Maciej Sieniatycki, a) [Apologetyka czyli dogmatyka fundamentalna](#). b) [Zarys dogmatyki katolickiej](#). c) [System modernistów](#). d) [Modernistyczny Neokościół](#). e) [Problem istnienia Boga](#). f) [Dogmatyka katolicka. Podręcznik szkolny](#). g) [Główne zasady etyki Kanta a etyka chrześcijańska](#). h) [Modernizm w książce polskiej](#).

3) Ks. Jacek Tylka SI, a) [Dogmatyka katolicka](#). b) [Traktat o Kościele Chrystusowym](#). c) [O obojętności, czyli indyferentyzmie w rzeczach religii](#). d) [O własnościach religii](#). e) [O cnotach heroicznych](#).

- 4) P. Ferdinandus Cavallera SI, [Thesaurus doctrinae catholicae ex documentis Magisterii ecclesiastici.](#)
- 5) Ks. Walenty Gadowski, [Nauka Kościoła. Wybór orzeczeń dogmatycznych Kościoła katolickiego i jego praw kanonicznych.](#)
- 6) Ks. Józef Stanisław Adamski SI, a) [Łaska Boża czyli podniesienie człowieka do porządku nadprzyrodzonego.](#) b) [Królowanie Maryi nad światem i nad mocami ciemności. \(Kazanie na uroczystość Wniebowzięcia Matki najświętszej\).](#) c) [Jak się tworzy rodzina, jakie jej powinności. Kazanie na święto Przenajświętszej Rodziny.](#) d) [Zasługa wiary i jej przejawy. Kazanie na uroczystość Matki Boskiej Gromnicznej.](#) e) [Potrójny sojusz Słowa wcielonego z ludzkością. Kazanie na uroczystość Zwiastowania Najświętszej Panny Maryi.](#) f) [Opieka Matki Najświętszej nad wiernymi. Kazanie na święto Najświętszej Panny Maryi. Wspomożenia wiernych.](#) g) [Usposobienie duszy do nawiedzin Bożych. Kazanie na święto Nawiedzenia Matki Najświętszej.](#) h) [Kazanie na święto Matki Boskiej Szkaplerznej. Znaczenie Szkaplerza św.; jego skuteczność.](#) i) [Niepokalanane zwierciadło skalanej ludzkości. \(Kazanie na uroczystość Niepokalanego Poczęcia\).](#) j) [Tajemnice w Religii.](#) k) [Stanowisko papieży w Kościele Chrystusowym.](#) l) [Kilka uwag o sumieniu i wykład psalmu "Miserere".](#) m) [Doktor Anielski.](#) n) [Siła łaski uczynkowej: dostatecznej i skutecznej. Skuteczność łaski uczynkowej w systemie tomistów i molinistów.](#) o) [Życie nadprzyrodzone duszy ludzkiej.](#)
- 7) Ks. Marian Morawski SI, [Dogmat łaski. 19 wykładów o porządku nadprzyrodzonym.](#)
- 8) Ks. Maciej Józef Scheeben, O. Euzebiusz Nieremberg SI, [Uwielbienia łaski Bożej.](#)
- 9) Ks. Jan Domaszewicz, [Ze skarbnicy wiedzy teologicznej. O łasce i przeznaczeniu. \(De gratia Christi\).](#)
- 10) Abp Szymon Kozłowski, [Wykład nauki chrześcijańskiej rzymskokatolickiego Kościoła. O łasce.](#)
- 9) Ks. Kazimierz Naskręcki, a) [Credo. Krótkie nauki o prawdach wiary katolickiej.](#) b) [Dekalog. Krótkie Nauki o Przykazaniach.](#) c) [Życie nadprzyrodzone. Krótkie nauki o Sakramentach świętych i modlitwie.](#) d) [Istotny cel małżeństwa.](#) e) [Małżeństwa mieszane.](#) f) [Rozwody.](#) g) [Grzechy przeciwko wierze.](#)
- 12) P. Christianus Pesch SI, [Compendium Theologiae Dogmaticae. De efficacia gratiae actualis.](#)
- 13) Sac. Bernardus Jungmann, [Institutiones Theologiae dogmaticae specialis. Tractatus de Gratia.](#)
- 14) Ks. Aleksander Żychliński, a) [O apostołstwo wedle ducha.](#) b) [Czy "teolog-heretyk" jest teologiem?](#) c) [Tajemnica katolicyzmu.](#) d) [Metafizyka komunizmu a mądrość Chrystusowa.](#) e) [O pojęciu nadnatury. Studium dogmatyczne.](#) f) [Łaska uświęcająca a mistyczne Ciało Chrystusa.](#)
- 15) Ks. Dr Jules Didiot, *Słownik Apologetyczny Wiary Katolickiej.* a) [Kościół.](#) b) [Msza święta.](#) c) [Niepokalanane Poczęcie.](#) d) [Męczeństwo.](#) e) [Dusza kobiety.](#) f) [Herezja.](#) g) [Papiestwo.](#)
- (Przyp. red. *Ultra montes*).

SŁOWNIK APOLOGETYCZNY
WIARY KATOLICKIEJ

PODŁUG D-ra JANA JAUGEY'A

OPRACOWANY I WYDANY
STARANIEM

X. Wł. Szczęśniaka, Mag. Teol.
I GRONA WSPÓŁPRACOWNIKÓW.

TOM II.

WARSZAWA.
W Drukarni St. Niemiery, Plac Warecki n. 4.
—
1894.

([HTM](#))